

jest mravnost týmž východiskem politiky a práva právě tak, jako byla pro Masaryka učence a politika. Masaryk sám praví: ... bez všeobecného uznání mravních základů státu a politiky nelze spravovati žádný stát, žádnou organizaci společenskou. Neboť stát a zákon čerpají svou autoritu z všeobecného uznání mravních zásad a ze všeobecného souhlasu občanů v hlavních názorech na život a svět. Základem státu jest spravedlnost a spravedlnost je arithmetikou lásky. Stát rozšiřuje postupně zákonem, zvykovým i psaným, příkaz lásky na všechny praktické poměry společenského soužití a podle potřeby k uskutečnění donucuje mocí. Zákon, právo, toť etické minimum, kterým ve státě prakticky uskutečňuje se etické maximum, ideál. Ale ono minimum se vývojem lidstva přibližuje více ideálu (Svět. revoluce § 127).

Jubileum prof. Dra Jana Krčmáře.

Dne 27. července t. r. dožil se šedesáti let jeden z nejvýznačnějších našich právníků, univ. prof. dr. Jan Krčmář. Universitní dráhu nastoupil v r. 1902, kdy habilitoval se u prof. Stupeckého pro obor obč. práva spisem »O smlouvě námezdní«. Mimořádným profesorem stal se dr. Krčmář r. 1907 a řádným r. 1911. Dokonalá znalost práva, opírající se o fenomenální paměť, vytvořila vlastní způsob vědecké práce: mosaika přímo úžasného množství detailů. Samostatně vydaná díla vyplynula jednak z potřeb universitních (spis habilitační, v r. 1906 vydán »Úvod do mezinárodního práva soukr.« a v r. 1910 »Základy Bartolovy a Baldovy teorie mezinárodního práva soukromého«; tyto spisy zůstaly, bohužel, nedokončeny, »O smlouvě námezdní« vydána jen část úvodní, stejně »Úvod do mezinárodního práva« je prvním dílem a »Základy« jsou sou-

částí tohoto úvodu, jenž rozvržen byl na řadu dílů; universitní přednášky jsou základem 5ti dílného Práva občanského, jediný to úplný český systém obč. práva), jednak z potřeb nově tvořeného našeho státu (Zákon o zabránění velkého majetku pozemkového, 1919 a práce z oboru práva mezinárodního). Podrobný soupis literární činnosti přinesla »Právní prakse« v minulém ročníku na str. 197 a 229. Filosoficky kloní se prof. Krčmář k brněnské škole normativní, ovšem s kritickými výhradami.

Velké umění dokonalé právnické formulace určilo prof. Krčmáře jako spolupracovníka při různých mezinárodních jednáních a hlavně jako nejdůležitějšího činitele při tvorbě nového občanského zákoníka.

Známa jest činnost prof. Krčmáře jako ministra školství a to po prvé v úřednické vládě Černého (od 18. III. do 12. X. 1926) a potom souvisle ve vládách Malypetra a Hodži (od 14. IV. 1934 do 23. I. 1936). Do druhého období spadá zejména známé předání insignií německou universitou české universitě pražské.

Prof. Krčmář je též velkým ctitelům umění. Byl dlouholetým předsedou Společnosti vlasteneckých přátel umění a jest zejména jeho zásluhou, že proslulá obrazárna převedena byla do majetku státního. Obtížný úkol byl prof. Krčmářovi svěřen jako čl. generálnímu komisaři letošní pařížské světové výstavy.

V zájmu naší právní vědy jest jubilantovi upřímně přáteli ještě mnohá léta plodné vědecké činnosti.

Ještě k právní existenci Československé obilní společnosti.

V čísle 9. »Právní prakse« uveřejněn byl můj článek, zabývající se otázkou právní existence Českoslo-

venské obilní společnosti, v němž jsem došel jednak k závěru, že Československá obilní společnost nestává po právu, dokud není zapsána do obchodního rejstříku, jednak že k tomuto zápisu může dojít toliko na podkladě společenské smlouvy, sepsané ve formě soudní neb notářské listiny, kterážto listina o ustavující valné hromadě obilní společnosti dne 16. července 1934 konané sepsána nebyla. Na toto stanovisko postavil se i krajský soud obchodní v Praze, který o návrhu na zápis obilní společnosti rozhodl usnesením ze dne 4. června 1937, č. j. Fo 94/35, a návrh na zápis zamítl s tímto odůvodněním:

»Navrhovatelka nepředložila soudem požadovaný notářský spis a navrhuje, aby o návrhu na zápis bylo rozhodnuto bez předložení notářské listiny a aniž by byla vyčkána publikace změny stanov, jež dle jejího tvrzení byla sice schválena, ale dosud ve Sbírce zákonů a nařízení nevydána.

Jde však o zápis akciové společnosti, jež byla utvořena (§ 6, odst. 3) vládním nařízením ze dne 13. července 1934, čís. 137 Sb. z. a n.

Toto vládní nařízení bylo vydáno podle čl. I. zákona ze dne 21. června 1934, čís. 109 Sb. z. a n. (zv. zmocňovací zákon).

Stanovy Československé obilní společnosti jsou součástí citovaného vl. nařízení (§ 6 nař.). Jak v § 6 výslovně uvedeno, mohou být ve stanovách obsaženy odchylky od právních předpisů platných jinak pro akciové společnosti.

§ 9 cit. nař. stanoví, že není-li v tomto nařízení nebo ve stanovách (§ 6) jinak určeno, platí pro společnost všeobecná ustanovení platná pro akciové společnosti.

V nařízení ani ve stanovách není výslovně určeno, že o zřízení a obsahu stanov nemusí být sepsána soudní neb notářská listina aneb, že bez této listiny lze zápis společnosti do rejstříku provést.

Z toho nutně vyplývá, když v tom směru není v nařízeních ani stanovách jinak určeno, že platí ustanovení čl. 208, odst. 2 obč. zák. a že je proto nutno, aby stanovy společnosti byly ustavující valnou hromadou vzaty na vědomí, resp. přijaty tak, jak byly vydány jako součást vlád. nařízení č. 137/34 Sb. z. a n.

Tomu není na závadu ani okolnost, že stanovy byly zřízeny a předem vydány jako příloha vlád. nař. č. 137/34 pro vlá-

du zřizovanou společnost. Je tu obdoba zřízení stanov zakladateli pro akciovou společnost. Také v § 22 d) stanov připouští se změna stanov, na níž se usnází valná hromada.

I když § 54 stanov omezil obor působnosti ustavující valné hromady na 3 body, přece usnásení o těchto bodech předpokládá, že ustavující valná hromada předem vzala na vědomí a tím přijala vydané stanovy, ježto počet místopředsedů i ostatních členů správní rady, jich náhradníků a revisorů účtů v § 54 stanov zvláště není uveden a nutno se proto obíratí stanovami.

Pokud se týká ustanovení § 8 nařízení, nemá toto vlivu na žádané předložení notářské listiny, ježto uvedené ustanovení je speciálním ustanovením pro tuto společnost, pokud se týká její činnosti.

Ježto tedy není výslovného předpisu odchýlného od ustanovení platných pro zápis akciových společností, nelze bez žádané náležitosti (listiny notářské) zápis společnosti jako akciové povolit.

Proti tomuto usnesení krajského soudu obchodního v Praze podala Československá obilní společnost stížnost k vrchnímu soudu v Praze, který usnesením ze dne 19. června 1937, č. j. R VII 877/37 vznesené stížnosti vyhověl, napadené usnesení krajského soudu obchodního v Praze zrušil a nařídil mu, aby po pravomoci zrušujícího usnesení o návrhu na zápis společnosti znovu rozhodl. Svoje stanovisko odůvodnil vrchní soud následovně:

»Soud rekursní souhlasí se stěžovatelkou, že nutno posuzovati zvláště a samostatně otázku zřízení stanov a změnu stanov.

Stanovy jako součástí vlád. nařízení čís. 137/34 Sb. z. a n. zřízeny byly výsostnou mocí státní.

Z toho se podává, že stěžovatelka nejen že o obsahu jich nerozhodovala, ale ani nemohla míti na jich obsah žádného vlivu.

Stanovy vyhlášené ve Sbírce zákonů a nařízení mají zavazující moc zákona, určují tudíž imperativně jejich zřízení, resp. jich počáteční obsah.

Teprve na změně stanov se usnází valná hromada podle § 22 d) cit. vl. nař.

Stanovy mají závaznou moc zákona a působí tedy proti každému, i proti Československé obilní společnosti.

Oprávnění ustavující valné hromady vypočítává taxativně § 54 stanov.

Jinaké oprávnění ustavující valná hromada nemá. Formální vzetí na vědomí stanov zřízených státní mocí způsobem zavazujícím nemůže mítí žádného právního významu, jako by naopak bylo bez významu a zcela nezávazné prohlášení, že obsah stanov na vědomí nebéře, neboť vyhlášené stanovy zavazují až do jich valnou hromadou pozdější usnesené změny.

Z toho plyne dále, že nebylo třeba učiniti nejen žádného projevu vůle při ustavující valné hromadě a vzetí jich na vědomí, ale že nebylo třeba o tom ani žádného zápisu, resp. ověření tohoto projevu vůle.

Československá obilní společnost nebyla zakladatelkou tohoto ústavu, ježto byl uveden v život nařizovací mocí státní.

Československá obilní společnost jest pouze vykonavatelkou projevu státní moci obsaženého v publikovaném vlád. nařízení čís. 137/34 Sb. z. a n., jak z jeho obsahu jest zřetelné patrno.

Jestliže zákon předpisuje, že Československá obilní společnost (§ 4 cit. vlád. nař.) se zapíše do obchodního rejstříku, pak jest tento příkaz výronem státní moci, ale pak také zápis ten může mítí pouze povahu deklarativní evidence bez účinku konstitutivního, neboť Československá obilní společnost zřízená zákonem má svoji samostatnou existenci nejen před zápisem do obchodního rejstříku, ale i bez tohoto zápisu, jak plyne z ustanovení § 43 vlád. nař. čís. 137/34 Sb. z. a n. a vyhlášky min. zemědělství čís. 161/34 Sb. z. a n.

Opak toho jest ustanovení čl. 211 obch. zák., týkající se jiných akciových společností.

Poněvadž tedy stanovy (smlouva společenská) zřízeny byly státní mocí, nikoliv projevem smluvní vůle Československé obilní společnosti, není třeba předložení notářské listiny, t. j. osvědčení tohoto projevu vůle, jak jest předepsáno článkem 208, odst. 2 obch. zák.

Předpisy obchodního zákona platí podle § 6 vlád. nař. č. 137/34 Sb. z. a n. pro Československou obilní společnost, pokud se z vlád. nař. č. 137/34 Sb. z. a n. nepodává něčeho jiného.

Z hořeního odůvodnění se pak podává, že ustanovení čl. 208, odst. 2 obch. zák. při zápisu společnosti užití nelze.

Z odděleného posuzování zřízení stanov a s tím souvisejícího zápisu do obchodního rejstříku na straně jedné a změny stanov na straně druhé plyne, že otázka změny stanov se zápisem Československé obilní společnosti do obchodního rejstříku nijak nesouvisí, jest aktem samostatným a třeba tedy posouditi předpoklady pro zápis změn samostatně a dodatně.«

Krajský soud obchodní v Praze po právní moci usnesení vrchního soudu skutečně pak Čsl. obilní společnost do obchodního rejstříku zapsal, a to usnesením ze dne 20. července 1937.

Dne 21. července 1937 (t. j. dnem vyhlášení) nabylo účinnosti vládní nařízení č. 193/1937, v němž bylo mimo jiné ustanoveno, že odstavec 2 §u 4 stanov Československé obilní společnosti mění se a doplňuje takto:

»Společnost se zapíše do obchodního rejstříku krajského soudu obchodního v Praze; její odbočky se zapisují do obchodního rejstříku příslušného krajského soudu. Zápis společnosti se provede na základě protokolu o ustavující valné hromadě, sepsaného podle § 20, odst. 3.«
Za § 54 stanov Československé obilní společnosti vložen byl tímto vládním nařízením § 55 tohoto znění: »U zápisu stanov společnosti vydaných jako příloha vlád. nař. č. 137/1934 Sb. z. a n. a jejich změn do obchodního rejstříku není třeba, aby byla o nich sepisována soudní neb notářská listina.«

K úplnosti stávající situace dlužno ještě dodati, že proti zápisu Československé obilní společnosti do obchodního rejstříku byla podána celá řada stížností, při čemž stěžovatelé odůvodňují svůj zájem tím, že vedou jednak s Československou obilní společností spory, kde namítají, že neexistuje po právu, jednak podali stížnosti k nejvyššímu správnímu soudu do pokut, které jim byly uloženy správními úřady proto, že nesjednali s Čsl. obilní společností smlouvy o semílání obchodního mletí, v kterýchžto stížnostech uplatňují stejnou námitku, totiž právní neexistenci Čsl. obilní společnosti.

Vzhledem k tomu, co bylo právě vylíčeno, zůstává i nadále při

nejmenším sporné, zda Československá obilní společnost až do dne svého zápisu do obchodního rejstříku stávala po právu či nikoliv. Že by ke své právní existenci Čsl. obilní společnost zápisu tohoto nepotřebovala, čili jinými slovy, že by tento zápis nebyl povahy konstitutivní, nýbrž pouze deklaratorní, to neodvážilo se vysloviti ani citované vládní nařízení č. 193/1937 Sb. z. a n., které pouze stanovilo, že k zápisu stanov společnosti a jejich změn do obchodního rejstříku není třeba, aby byla o nich sepisována soudní neb notářská listina.

Již sama tato dikce a stylisace vládního nařízení vyvrací názor vyslovený v rozhodnutí vrchního soudu shora uvedeném, že je třeba samostatně posuzovati otázku zřízení stanov a změnu stanov, a deduce z toho vyvozovanou, že podle vládního nařízení č. 137/34 Sb. z. a n. stanovy byly zřízeny výsostnou mocí státní, takže nebylo třeba o nich žádného projevu vůle na ustanovující valné hromadě a také osvědčení tohoto projevu, t. j. notářské listiny k provedení zápisu do obchodního rejstříku, který je tu pouze povahy deklaratorní a nikoliv konstitutivní. Praví se totiž v citovaném rozhodnutí dále, že »Československá obilní společnost zřízená zákonem má svoji samostatnou právní existenci nejen před zápisem do obchodního rejstříku, ale i bez toho zápisu.«

Bohužel vrchní soud (vyjma poukazu k § 43 vládního nařízení č. 137/34 Sb. z. a n. a k vyhlášce min. zemědělství č. 161/34 Sb. z. a n., o jejímž významu bylo již promluveno v předcházejícím článku) blíže vůbec neodůvodňuje, z čeho vyvozuje svůj právní náhled, že Československá obilní společnost existuje po právu i bez zápisu do obchodního rejstříku.

Jak již řečeno, to nebylo vysloveno ani ve vládního nařízení č. 193/1937 Sb. z. a n. a tím méně se to dá vy-

voditi z vládního nařízení č. 137/1934 Sb. z. a n.

O tom, že obsah stanov Čsl. obilní společnosti byl určen ve vládního nařízení č. 137/34 Sb. z. a n. výsostnou mocí státní, není žádného sporu, ale tím není přece ještě určeno, že Čsl. obilní společnost existuje i bez zápisu do obchodního rejstříku, když naopak se v § 4 stanov o nutnosti tohoto zápisu mluví.

Ve vládního nařízení č. 137/1934 Sb. z. a n. byl pouze předem a závazně určen obsah stanov (společenské smlouvy) Čsl. obilní společnosti, která se měla teprve utvořiti, a to — pokud nebylo stanoveno jinak — podle platných předpisů obchodního zákona o akciových společnostech (§ 9 vládního nařízení). Zejména nebyla žádným předpisem tohoto vládního nařízení (a tím méně ovšem vyhláškou min. zemědělství č. 161/34 Sb. z. a n.) vyslovena právní existence Československé obilní společnosti již před zápisem do rejstříku. Že tomu tak jest, tomu nasvědčuje i dikce vládního nařízení č. 137/1934 Sb. z. a n., která mluví o Čsl. obilní společnosti stále jako o společnosti, která se teprve v budoucnu utvoří. Tak na př. v § 6 tohoto nařízení se vyslovuje, že Čsl. obilní společnost se ustaví (nikoliv ustavuje!) jako společnost akciová. Stejně tak v § 1 stanov se mluví o tom, že Čsl. obilní společnost se ustaví jako akciová společnost a podle § 4. stanov z a p í š e do obchodního rejstříku. Rovněž v § 3 cit. vládního nařízení se hovoří o tom, že organizace, pověřené prováděním úkolů vyplývajících z nové úpravy obchodu obilím vytvoří k tomu cíli společnou obchodní organizaci »Československou obilní společnost«.

Tedy organizace citované v § 3 vládního nařízení měly Čsl. obilní společnost teprve vytvořiti, a nelze proto tvrditi, že by byla zřízena již

samotným zákonem (správně vládním nařízením) jak se to mylně domnívá Vrchní soud.

I v § 11 cit. vládn. nař. se stanoví, že společnost bude prováděti své obchody podle obchod. zásad a podle § 7 se akciová jistina rozvrhne na členy společnosti v poměru, který určí vláda, nedohodnou-li se o něm sami. Tu je patrné, že ku zřízení společnosti mělo dojíti teprve projevem vůle společníků (viz zejména cit. § 3 »skupiny vytvoří k tomu cíli společnou organizaci obchodní — Československou obilní společnost«), takže názor Vrchního soudu »že nebylo třeba učiniti žádného projevu vůle při ustavující valné hromadě« je naprosto nesprávný. Celá věc je totiž zkomplikována ještě tím, že z protokolu sepsaném o tak zvané »ustavující« schůzi obilní společnosti není ani nejmenší zmínky o tom, že by byli společníci (resp. jejich zástupci) na schůzi přítomní skutečně Čsl. obilní společnost vytvořili, jak to předpisuje § 3 cit. vládn. nař., že by ji byli ve smyslu § 4 toho nařízení a § 1 stanov ustavili, totiž že by byli se usnesli na stanovách, jejichž závazný obsah byl vytýčen vládním nařízením. Pouze úvodní řeči a volby, o ustavení se společností podle vládn. nař. není však v protokole ani slůvko.

Podle toho, jak vládní nařízení zní, měli zakladatelé Čsl. obilní společnosti vyhověti speciálním jeho předpisům a založiti Čsl. obilní společnost, při čemž měli do společenské smlouvy pojeti závazně to, co ve stanovách, tvořících »součást« vládního nařízení (§ 6) bylo obsaženo, jinak podle § 9 vládn. nař. měli se však řídití všeobecnými, kogentními předpisy obchodního

zákona, spolkového zákona a akciového regulativu o společnostech akciových, při čemž d o d a t e č n ě vládn. nař. č. 193/1937 Sb. z. a n. byla jim poskytnuta ještě další úleva spočívající v tom, že k zápisu stanov nebo jejich změn do obchodního rejstříku není třeba zřizovati soudní neb notářskou listinu.

I když tedy zakladatelé společnosti na obsah stanov nemohli míti žádného vlivu, jak správně praví vrchní soud, neznamena to ještě, že nemusili Čsl. obilní společnost vytvořiti, ji ustaviti. Oni ji podle příkazu daného § 3 vládn. nař. vytvořiti měli, byli ovšem při tom vázáni při určeni obsahu společenské smlouvy tak, že musili do ní pojeti stanovy připojené k vládn. nařízeni jako příloha. —

Při zápisu společnosti dne 20. VII. 1937 nebyl splněn ani tento požadavek, neboť z protokolu o »ustavující« valné hromadě nejde na jevo, že by se Čsl. obilní společnost pomocí svých zakladatelů skutečně ustavila, a nebyl splněn ani další požadavek, aby společenská smlouva byla zřízena ve formě soudní nebo notářské listiny. Zápis ten byl totiž proveden o den dříve, než nabylo účinnosti vládn. nař. č. 193/37 Sb. z. a n., které Čsl. obilní společnost tohoto zákonného požadavku zbavilo a které se stalo účinným dnem svého vyhlášení, t. j. 21. VII. 1937. Zákony (a tedy ani vládní nařízení) nepůsobí nazpět a dne 20. VII. 1937, kdy byla společnost do obchodního rejstříku zapsána, vládn. nař. č. 193/37 tudíž neplatilo a poměry společnosti, ohledně jejího zápisu do rejstříku, ještě neupravovalo. Naskytuje se otázka, zda právě vzhledem k tomu není nutný nový zápis Čsl. obilní společnosti do obch. rejstříku?

Ale věc má ještě jeden háček. Vládn. nař. č. 193/37 je vydáno podle čl. III. č. 1 zák. z 21. VI. 1934 č.

109 Sb. z. a n. o mimořádné moci nařizovací a podle § 6, odst. 2. vl. nař. z 13. VII. 1934 č. 137 Sb. z. a n.

Zákon o mimořádné moci nařizovací byl naposledy prodloužen do 30. VI. 1937 a vlád. nař. č. 193/1937 Sb. z. a n. vydané na jeho podkladě bylo vydáno v době, kdy již zmocňovací zákon neplatil a kdy se vláda tedy již nemohla odvolávat na zmocnění, které jí parlament udělil.

Když jest tomu tak, pak jest vlád. nař. č. 193/1937 Sb. z. a n. nejvýše pouhým aktem správním, který ve svém ustanovení (§ 55) deroguje zákon, t. j. čl. 208 obch. zák., což však není přípustno.

Jak z vylíčeného jest patrné, není právní existence Československé obilní společnosti ani v přítomné době na jisto postavena.

Při stručné rekapitulaci lze říci, že do dne 20. VII. 1937, t. j. do dne jejího zápisu do obchodního rejstříku po právu neexistovala a že i tento zápis budí odůvodněné pochybnosti, zda odpovídá zákonu a jest proto jen vítati, že jeho platnost byla napadena stížnostmi, takže Vrchní soud musí se ještě jednou věcí zabývat a není vyloučeno, že přijde ke slovu i Nejvyšší soud.

* * *

Nova v řízení odvolacím.

Otázka novot čili t. zv. plného odvolání, která je stále ožehavou, bude patrně opětně probírána na celostátním unifikačním kongresu právníků v Bratislavě (26.—28. září 1937). V parlamentní debatě o vládním návrhu nového civilního soudního řádu zástupci ludovců (Dr. Pružinský a Dr. Fritz) i zástupce komunistů (Dr. Clementis) se vyslovili pro plné odvolání, poslanec Dr. Mičura a senátor Dr. Milota pro vládní kompromisní návrh. Hlavní zpravodaj kongresový, bratislavský univ. prof. Dr. Štajgr nezaujal ke zmíněné sporné

otázce ve svém sjezdovém referátě stanoviska, kdežto spoluzpravodaj advokát Dr. Ernest Siegler je pro přípustnost novot v celém rozsahu. Z praktiků-soudců Čícha v Soudcovských listech č. 7 uvádí, že vládní osnova se přiklonila k principu civilního soudního řádu rakouského, patrně z toho důvodu, aby soud první stolice se nestal jen průchodní stanicí a že i ostatní důvody v motivech návrhu nového zákona uváděné jsou přesvědčující. Rovněž Frydrych v Soudcovských listech č. 8 se vehementně vyslovuje pro stanovisko vládního návrhu s tím doplňkem, aby přípustnost novot v řízení opravném byla omezena na spory, v nichž strany uplatňující opravný prostředek nebyly alespoň při posledním jednání v první stolici zastoupeny advokátem. Prof. Dr. Weiss, člen právní státní rady, se vyslovuje v Prager Juristische Zeitschrift č. 11 rovněž pro kompromisní návrh Horův, obsažený ve vládní osnově, poukazuje ovšem k tomu, že bude odvolacímu soudu někdy velmi obtížné řešiti a správně rozhodnouti, zda strana uvádějící novoty má skutečně omluvné důvody pro jejich opožděný přednes. Poněvadž podle zpráv denního tisku bude dalším koreferentem o novém civilním soudním řádu Dr. Štěpán Král a poněvadž lze ke kongresu očekávat četnou účast advokátů ze Slovenska a Podkarpatské Rusi, bude jednání o otázce novot jistě velmi živé.

A. Chytil.

Trestní odpovědnost za úraz na chodníku.

Nález Nejvyššího správního soudu ze dne 17. II. 1936, č. 10.579/36 (Boh. 12.294/36), podle něhož překročila městská rada v Brně meze zákona, když uložila pod trestní sankcí majitelům domů a pozemků péči o odstranění sněhu a náledí a nález ze dne 2. IV. 1936, č. 8074/33 (viz článek Jiřího Hory,